Rudolf Croes doorbrak geschiedschrijving

door Wim Rutgers

EINDE 1987 VERSCHEEN de "handelseditie" van Drs. Rudolf M. Croes (Aruba 1955) doctoraal-scriptie geschiedenis WELVAART ZONDER ONTWIKKELING, de invloed van de olie- maatschappijen op de Arubaanse economie 1928 - 1948, in de serie Antillen Working Papers van het Caraf te Leiden. Een gesprek over de studie die al een tijdlang in de boekhandel verkrijgbaar is.

RUDOLF CROES

'Welvaart zonder ontwikkeling' gebaseerd op statistieken en originele bronnen

Tot nu toe is de Arubaanse geschied- schrijving journalistiek van aard geweest en weinig concreet. Ze zat vol subjectieve uitspraken uit niet controleerbare bronnen. Ik wilde deze traditionele geschied- schrijving doorbreken door me te baseren op statistieken en de originele bronnen.

Het doel was daarom een relatief korte periode van de Arubaanse geschiedenis zo realistisch mogelijk weer te geven. Ik wilde vooral komen met concrete gegevens en cijfermateriaal. Er staan daarom nogal wat tabellen en statistieken in mijn studie. Die waren trouwens niet zo maar beschikbaar. Ik heb ze zelf moeten reconstrueren, waarbij ik mijn gegevens overal vandaan moest halen. Dat vergde nogal wat tijd omdat de cijfers bijna overal onvolledig waren. Bovendien moest ik wat ik vond natuurlijk weer controleren via andere bronnen.

Hartog: Aruba voorheen en thans heb je bij je bronnen niet genoemd.

Natuurlijk heb ik dat boek jaren geleden wel gelezen, zodat ik weet wat erin staat. Maar ik kon het niet als bron gebruiken omdat de gegevens die ik nodig had niet bij hem voorkomen. Ik had er daarom weinig houvast aan. Nadat ik mijn studie voltooid had, heb ik wel in Hartogs boek gekeken. Het boek heeft natuurlijk zijn waarde, maar niet voor mijn studie.

BRONNEN

Ik heb veel speurwerk verricht in het Algemeen Rijksarchief te Den Haag. Dat was inderdaad echt speurwerk omdat Aruba daarin niet apart gesystematiseerd voorkomt. Je moet allerlei ingangen nagaan en dan kom je heel wat tegen. Vaak vind je zelfs gegevens bij toeval, zoals gezaghebbers journalen en officiële brieven die niet beschreven staan en tussen het andere materiaal verscholen zijn. Men weet vaak niet eens dat ze er zijn. Het wordt hoog tijd dat wat er over Aruba te vinden is in het A.R.A. gesystematiseerd wordt.

Daarnaast heb ik gegevens uit de Lago-archieven gebruikt en van het Gouvernement op Aruba en de Curaçaose Verslagen. Met die laatste moet je echter erg voorzichtig zijn omdat de zaken vaak of te rooskleurig of te pessimistisch worden voorgesteld, al naar gelang de persoon van de verslaggever.

Het Tropeninstituut in Amsterdam heeft ook veel materiaal in de collecties Maduro en De Gaay Fortman.

THEORETISCH

In tegenstelling tot de geschied- schrijving over Aruba tot nu toe, heb ik geprobeerd een relatief korte maar belangrijke historische periode problematiserend aan te pakken. Je hebt een theorie en van daaruit stel je hypothesen op, die je als kapstok gebruikt waar je doelgericht de gevonden gegevens aan ophangt. Ik heb een combinatie van bestaande theorieën genomen, omdat ik geen enkele theorie helemaal geschikt vond.

Aruba bezat geen plantage-economie bijvoorbeeld, daarom heb ik die theorie die veel opgang gemaakt heeft in het Caraïbisch gebied gecombineerd met die over micro- economieën. Maar ook toen bleek dat er op Aruba een aantal interne factoren en krachten waren voor economische groei, die ik ook moest verdisconteren. Die krachten werkten bijvoorbeeld niet op andere Caraïbische eilanden. Waarom heeft de olie- industrie op Trinidad bijvoorbeeld niet die bloei voor de bevolking gebracht zoals bij ons?

De Arubaanse bevolking is wel meeveranderd met de Lago, ze heeft externe cultuurelementen in haar levensstijl overgenomen in bijvoorbeeld het consumptiepatroon. De hele Arubaanse economie en cultuur werd meegesleurd in de ontwikkeling van de Lago. Toch bleef ze aan de andere kant weer een gesloten enclave. Dat soort zaken moet je kunnen beschrijven en verklaren. Dat heb ik geprobeerd met de idee van het ontbreken van 'forward' en 'backward linkages'.

1928 - 1948

Het eerste jaartal is nogal voor de hand liggend. Toen vestigden zich de twee raffinaderijen op Aruba: de Eagle en de Lago.

Voor 1948 gelden diverse factoren, o.a. de statistieken van het personeelsbestand wijzen uit dat tot 1948 de werkgelegenheid in grote lijnen steeds toenam; daarna treedt de daling in en de Lago wordt minder belangrijk als bron van inkomsten voor de individuele Arubaan. In diezelfde tijd zien we op de internationale oliemarkt aanzienlijke verschuivingen van Zuid-Amerika (zeg Venezuela) naar het Midden-Oosten. Dat had natuurlijk ook consequenties voor de Lago.

Ook de Venezolaanse autoriteiten bemoeilijkten via de Petroleum- wetten van 1948 de Lago- activiteiten. Dat de Lago na 1983 geen preferentiële prijzen meer zouden berekend worden, werd al in 1948 beslist. Daarom is 1948 een belangrijk breekpunt; toen was het lot van de Lago eigenlijk al bezegeld.

De Lago bracht weliswaar economische groei en bloei, dus welvaart, op Aruba; maar die was door het karakter van het bedrijf geen garantie voor een bloei die lange tijd doorgaat op eigen kracht als dat nodig is. Het was de welvaart via één bedrijf, dat Aruba geheel afhankelijk maakte van het buitenland. Het bedrijf was geen echt steunpunt voor een zelfstandige ontwikkeling van de Arubaanse economie in haar totaliteit.

Kijk, als geschiedenisman wil je natuurlijk beschrijven "hoe het eigenlijk geweest is", maar je vak heeft ook een functie nu. Je maakt gebruik van de geschiedenis om een boodschap over te brengen.

Bedrijven als de Lago zijn niet geschikt voor zulke kleinschalige economieën als die van Aruba. De technologische, rationalistische aard creëert geen vervlechtingen met de overige sectoren van de economie. Zo'n groot internationaal georiënteerd bedrijf blijft een enclave zonder "linkages", zonder vervlechtingen. Als zo'n bedrijf wegvalt, valt de niet ontwikkelde rest ook weg. Er zijn niet voldoende interne krachten ontwikkeld die zo'n klap kunnen opvangen. Dat is ook wel gebleken in 1985. We kenden welvaart maar misten zelf de kracht om de bloei voort te zetten.

Een economie die steunt op één pijler is natuurlijk nooit goed, maar toch zie ik voor het toerisme minder moeilijkheden en bezwaren dan voor de Lago. Ik denk dat het toerisme meer reële vervlechtingen kan creëren. Daarom zie ik ook weinig in het aantrekken van hoog geavanceerde industrieën hier. Die sluiten toch niet aan en blijven enclaves die je afhankelijk maken.

OVERHEID

Als je een scriptie schrijft, moet je je beperken; je moet een keuze maken. Daarom heb ik me geconcentreerd op vooral de economische en een beetje de sociale aspecten. Die waren al heel omvangrijk. De rol van de overheid, dus het politieke aspect, heb ik buiten beschouwing gelaten. Al komt die natuurlijk toch wel voor, bijvoorbeeld bij de beschrijving van de monopolie- positie van het nutsbedrijf Electra, waaraan ik uitvoerig aandacht besteedde.

Men moet niet denken dat het koloniaal bestuur positief stond tegenover de vestiging van de Lago, althans niet voor de honderd procent. Lang niet iedereen was gelukkig met een groot Amerikaans bedrijf op Nederlands grondgebied. Later ontstond er wel een steeds betere relatie tussen de Lago en het koloniaal bestuur met name tijdens de Tweede Wereldoorlog, toen de Geallieerde troepen in sterke mate afhankelijk waren van onze raffinaderijen.

Ook de culturele gevolgen, de aanpassing van de bevolking aan een andere levensstijl, heb ik niet behandeld. Zoals het willen bezitten van een eigen huis, het graag goed gekleed gaan enz., die door de Lago- verdiensten mogelijk werden. Dat zou weer een studie op zich zijn. Er moet nog zoveel onderzocht en beschreven worden. Beetje bij beetje moet het komen.

Er zijn bronnen genoeg, zelfs meer dan men denkt. Denk eens aan de kerkelijke archieven — die zouden met name schatten kunnen opleveren voor sociaal- cultureel onderzoek. Zelf zou ik graag de sociaal- culturele situatie van het negentiende eeuwse Aruba onderzoeken en met name de rol en de positie van de vrouw daarin. Plannen genoeg!

Rudolf M. Croes: Welvaart zonder ontwikkeling; De invloed van de olie- maatschappijen op de Arubaanse economie 1928 - 1948. Antillen Working Papers no. 13, Caraïbische Afdeling Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde, Leiden, Nederland, 1987, 110 pp. I.S.B.N. 90 6718 014 9.